

Gangvirði fjármálagerninga

19. september 2008

Reynir Stefán Gylfason

Dagskrá

Skilgreining á gangvirði skv. IAS 39

Virkur markaður eða óvirkur markaður

Gangvirði – síðara mat

Virðisrýrnun, skilgreining á hugtaki

Dæmi um AFS fjáreignir og hlutdeildarfélög

Upphaflegt mat – Gangvirði

Skilgreining:

Gangvirði er sú fjárhæð sem hægt er að fá þegar eign er skipt eða skuld er gerð upp í armslengdarviðskiptum á milli upplýstra og viljugra aðila.

Dæmi:

- Markaðsverð
- Framtíðargreiðsluflæði – núvirt, ef áhrifin eru veruleg (miðað við markaðsvexti sambærilegra gerninga annarra aðila með svipað lánshæfi)
- Option pricing models

IAS 39.AG69 – AG82

Stiglækkandi nálgun

Skráð verð
Virkur markaður

Óvirkur markaður
Matsaðferðir

Nýleg viðskipti

Undirliggjandi þættir

Núvirðislíkön o.fl.

Leiðbeiningar um mat á gangvirði

Virkur markaður
-Markaðsverð-

Óvirkur markaður
-Verðmatsaðferðir-

Gangvirði óskráðra hlutabréfa:

Ef markaðsverð ekki tiltækt skal notast við mat (e. estimates) eða kostnaðarverð að frádr. virðisrýrnun ef við á
(Þautarlending ef ekki er unnt að leggja áreiðanlegt mat á gangv.)

Mat og upplýsingar um gangvirði þegar markaðir eru ekki lengur virkir

IASB Expert Advisory Panel > Drög að skýrslu, 16. sept. 2008

Mat á gangvirði á mörkuðum sem ekki eru lengur virkir

- ◆ **Fyrsta skrefið er að skilja viðkomandi fjármálagerning til hins ítrasta**
 - Nauðsynlegt jafnvel þó tiltækar séru upplýsingar um nýleg viðskipti með sama eða svipaða fjármálagerninga
- ◆ **Skoða þarf samningsskilmála**
 - Til að geta metið ónúvirt sjóðsflæði
 - Tímasetningar sjóðflæðis
 - Uppgreiðsluákvæði
 - Möguleikar á framlengingu
 - Breytiréttur
 - Kaup eða söluréttur
 - Veðtryggingar
- ◆ **Meta þarf áhættu**
 - Hvaða ávöxtunarkröfu myndu markaðsaðilar krefjast vegna:
 - Greiðslufallsáhættu
 - Óvissu um greiðslugetu mótaðila
 - Seljanleika fjármálagerningsins (e. liquidity)

Mat á fyrirliggjandi markaðsupplýsingum

IASB Expert Advisory Panel > Drög að skýrslu, 16. sept. 2008

Mat á fyrirliggjandi markaðsupplýsingum

1. Viðskiptaverð

- a. Sami gerningur
- b. Svipaður gerningur

2. Vísitölur

Algeng aðferð við verðmat fjármálagerna felst í samanburði við opinberar vísitölur (með svipaða áhættu og og markaðssvörun).

3. Upplýsingar frá miðlurum og **pricing services**

- a. Verðtilboð miðlara (e. quote).
- b. **Pricing services**

4. Breytingar á eigin greiðslufallsáhættu (e. credit risk)

- a. Til að mynda CDS ef það er tiltækt
- b. Notast við tiltækar upplýsingar um önnur svipuð fyrirtæki

Mat á fyrirliggjandi markaðsupplýsingum

IASB Expert Advisory Panel > Drög að skýrslu, 16. sept. 2008

Mat á fyrirliggjandi markaðsupplýsingum

5. Notkun líkana
6. Afvöxtunarpættir (að teknu tilliti til seljanleika og áhættu)
7. Endurmat og fínstilling verðmatslíkana (e. calibration)
8. Breytingar á líkönum og útreikniforsendum eftir því sem tíminn líður
9. Mæling á undirliggjandi þáttum gerningsins
10. Aðlögun á verðmatsaðferðum.

Mat á gangvirði eftir upphaflega skráningu í bókhald, enginn virkur markaður

- ◆ IFRS 7 gerir kröfur um upplýsingar (eftir flokkum) um hvernig gangvirði fjáreigna og fjárskulda er ákvarðað.
- ◆ Þegar notast er við virðismatsaðferðir skal upplýsa um þær forsendur sem notaðar eru.
- ◆ Einnig að upplýsa um það að hversu miklu leyti stuðst er við markaðsupplýsingar annars vegar og aðrar forsendur hins vegar.

Mat á gangvirði eftir upphaflega skráningu í bókhald, enginn virkur markaður

◆ Úr ársreikningi HSBC árið 2006:

The following table summarises HSBC's trading portfolios by valuation methodology:

	Assets		Liabilities	
	Trading securities %	Derivatives %	Trading securities – short positions %	Derivatives %
At 31 December 2006				
Fair value based on:				
Quoted market prices	82.2	1.9	93.2	2.6
Internal models with significant observable market parameters	17.8	96.3	6.8	96.5
Internal models with significant unobservable market parameters	–	1.8	–	0.9
	100.0	100.0	100.0	100.0
At 31 December 2005				
Fair value based on:				
Quoted market prices	87.6	6.0	96.0	5.7
Internal models with significant observable market parameters	12.4	91.5	4.0	92.4
Internal models with significant unobservable market parameters	–	2.5	–	1.9
	100.0	100.0	100.0	100.0

Mat á gangvirði - ýmis atriði

◆ Fjáreignir

- Kaupgengi (e. bid price)

◆ Fjárskuldir

- Sölugengi (e. ask price)

◆ Fyrsta dags hagnaður/tap (e. day one profit/loss)

- Viðskiptaverð talið vera besti mælikvarðinn á gangvirði fjármálagerninga.
- Ef um er að ræða fjármálagerninga sem metnir eru til gangvirðis með matslíkönum eftir upphaflega skráningu, kann að verða um fyrsta dags hagnað eða tap að ræða. Viðkomandi gerningur er við upphaflega skráningu færður á viðskiptaverði en á kaupdegi myndi matslíkanið gefa aðra niðurstöðu.
- Á oft við þegar um er að ræða afleiðusamninga
- Aðeins má færa fyrsta dags hagnað/tap við upphaflega skráningu í bókhald ef gangvirði er reiknað eingöngu með notkun markaðsupplýsinga.
- Ef um slíkt er að ræða má aðeins tekjufæra/gjaldfæra þegar breytur sem notaðar eru við matið hafa breyst.

Fjármálagerningar, síðara mat

Fjármálagerningur	Mat	Virðisbreytingar
Fjáreignir á gangvirði í gegnum rekstur (veltufjáreignir og tilgreindar á gangvirði)	Gangvirði	RR
Geymt til gjalddaga (e. held to maturity)	Afskrifað kostnaðarverð (virkir vextir)	Á ekki við (nema ef virðisrýrnun)
Lán og kröfur	Afskrifað kostnaðarverð (virkir vextir)	Á ekki við (nema ef virðisrýrnun)
Fjáreignir til sölu (AFS)	Gangvirði	Eigið fé (nema ef virðisrýrnun)
Fjárskuldir á gangvirði í gegnum rekstur (veltufjárskuldir eða tilgreindar á gangvirði)	Gangvirði	RR
Aðrar fjárskuldir	Afskrifað kostnaðarverð	Á ekki við
Afleiður	Gangvirði	RR

Síðara mat - gangvirðisbreytingar hlutabréfa, frh.

Ef ekki er unnt að ákvarða gangvirði á síðari tímabilum.

- Almennt er gert ráð fyrir (e. presumed) að unnt sé að meta gangvirði allra fjármálagerna með áreiðanlegum hætti.
- Eins og fram hefur komið er reglan sú, að færa alla hlutabréfaeign (utan df./hlutd.fél.) á gangvirði.
- IAS 39.46 (c) heimilar hins vegar að færa hlutabréf á kostnaðarverði þá og því aðeins að um sé að ræða hlutabréf sem ekki er skráð á virkum markaði og ekki er hægt að meta gangvirði þess með áreiðanlegum hætti. Þessi undantekning nær eftir því sem við á jafnframt til afleiðusamninga tengdum slíkum hlutabréfum og sem gerðir verða upp með afhendingu hlutabréfanna.
 - Gildir hvort heldur sem er fyrir AFS bréf eða trading bréf.
 - Ath. að ekki má tilgreina bréf á gangvirði í gegnum rekstur ef ekki er hægt að ákvarða gangvirði með áreiðanlegum hætti (síðar meir)! (Insights 2007/8, 3.6.490.20)

Síðara mat - gangvirðisbreytingar hlutabréfa, frh.

Ef ekki er unnt að ákvarða gangvirði á síðari tímabilum, frh.

- *This exemption is very limited. It is unlikely that an investment would be purchased if its fair value could not be estimated. In particular, venture capitalists and other entities that undertake significant investing activities use some form of valuation technique for the purpose of evaluating investment decisions. In our view, in these circumstances the same techniques used to make investment decisions should be used subsequently to determine the fair value of investments. The exemption may be used only in rare cases when it can be demonstrated that the valuation technique generates a wide range of possible fair values, and when the probability of the various outcomes cannot be estimated.*

(Insights 2007/8, 3.6.980.20)

Ef um slíkt er að ræða þarf að hafa í huga skýringarkröfur IFRS 7.30

Veita notendum reikningsskila upplýsingar svo þeir geti sjálfir lagt mat á það hvert mögulegt gangvirði gæti verið:

- Lýsingu á viðkomandi eignarhlut, bókfært verð og af hverju er ekki unnt að meta á gangvirði.
- Upplýsingar um markað fyrir viðkomandi bréf.
- Hvort og þá hvernig félagið hyggst selja / losa sig við (e. dispose of) viðkomandi hlutabréf.
- Ef slíkt hlutabréf er selt/afskráð þá hvert bókfært verð var á þeim tíma og hagnaður/tap.

Síðara mat – **Virðisrýrnun fjáreigna**

IAS 39 miðar við tap sem þegar hefur átt sér stað
(e.adopts **incurred** loss model)

Er raunveruleg
vísbending um
að eign hafi
orðið fyrir
virðisrýrnun?

Áætla
virðisrýrnun

Skrá tap

Líta skal fram hjá **væntu** tapi (e. future losses)

Síðara mat

Mat á virðisrýrnun - Lán og kröfur

Gangvirði og virðisrýrnun AFS bréfa hlutabréfa- og skuldabréfaeign (IAS 39).

- ◆ Þegar um er að ræða fjármálagerninga sem metnir eru á gangvirði og gangvirðisbreytingar færðar á eigið fé (AFS-bréf) verður að huga að því hvenær virðisrýrnun (e. impairment) hefur átt sér stað.
 - Ath. að gangvirði getur lækkað niður fyrir kaupverð án þess að virðisrýrnun hafi átt sér stað (debit staða meðal eigin fjár). Spurningin er hvort tap hafi orðið (sjá nánar IAS 39.IGE.4.10).

Virðisrýrnun skuldabréfa

- ◆ Skuldabréf hefur orðið fyrir virðisrýrnun ef vísbendingar eru til staðar um að tap (e. loss event) hafi átt sér stað eftir upphaflega skráningu í bókhald og hann muni leiða til lækkunar á framtíðarsjóðflæði af eigninni.
 - Þannig er gangvirðislækkun skuldabréfa vegna vaxtabreytinga á markaði ekki eitt og sér vísbending um virðisrýrnun.
 - Dæmi: Gangvirði markaðsskuldabréfs sem ber fasta vexti lækkar ef vextir á markaði hækka. Slíkt er ekki vísbending um virðisrýrnun ef það hefur ekki áhrif á samningsbundið framtíðarsjóðflæði eignarinnar.

Gangvirði og virðisrýrnun hlutabréfa og skuldabréf (IAS 39).

Virðisrýrnun hlutabréfa - hlutabréf skráð á virkum markaði

- ◆ Engin töluleg viðmið eða viðmið um tíma í IFRS en horfa skal til eftirfarandi þátta:
 - Umtalsverð gangvirðislækkun niður fyrir kostnaðarverð, eða;
 - Gangvirði lægra en kostnaðarverð í þó nokkurn tíma.
- ◆ Að mati KPMG ætti félag að setja sér viðmiðunarreglu og beita henni með samræmdum hætti. KPMG telur jafnframt rétt að miða við að hlutlægar vísbendingar um virðisrýrnun séu til staðar þegar:
 - Markaðsverð hefur lækkað um meira en 20% (þ.e. niður fyrir kostnaðarverð og; Markaðsverðslækkun hefur „staðið yfir“ í 9 mánuði eða lengur
- ◆ Félög geta jafnframt sett sér strangari viðmiðanir, t.d. að miða við 15% lækkun í 6 mán.

Gangvirði og virðisrýrnun hlutabréf og skuldabréf (IAS 39).

Virðisrýrnun hlutabréfa - óskráð hlutabréf (eða ekki á virkum markaði)

- ◆ **Horfa þarf til þess hvort hlutlægar vísbendingar séu um virðisrýrnun, svo sem:**
 - Versnandi fjárhagsstaða félags
 - Fyrrivari um rekstrarhæfi í áritun endurskoðenda
 - Breytingar til hins verra í rekstrarumhverfi
 - Taprekstur
 - Bréf seld með tapi eftir lok reikningsskiladags (átti virðisrýrnun sér stað fyrir lok reikningsskiladags?)

(ekki tæmandi upptalning, sjá nánar IAS 39.61)

Gangvirði og virðisrýrnun hlutabréf og skuldabréf (IAS 39).

Færsla virðisrýrnunar:

1. Ef fyrri lækkun á gangvirði hefur verið færð á eigið fé → millifæra af eigin fé yfir í rekstur. Öll frekari virðisrýrnun færði í rekstur.
2. Áður færð hækkun á gangvirði → færsla á gangvirðisreikning meðal eigin fjár bakfærð. Virðisrýrnun umfram áður færða hækkun er færð í rekstur sem og frekari virðisrýrnun á síðari tímabilum.

Bakfærsla virðisrýrnunar:

1. Þegar um er að ræða bakfærslu á virðisrýrnun skuldabréfa er hún færð í rekstur. Frekari gangvirðishækkunir færðar á eigið fé.
2. Bakfærsla virðisrýrnunar hlutabréfa er færð á eigið fé (þ.e. ekki í rekstur).

Gangvirði og virðisrýrnun hlutabréf og skuldabréf (IAS 39).

Virðisrýrnun hlutabréfa - ýmis önnur atriði

Hvað ef virðisrýrnun hefur átt sér stað en gangvirði hækkar eftir lok reikningsskiladags?

- Færa virðisrýrnun, nema ef hægt er að sýna fram á að atburðir fyrir lok reikningsskiladags hafi leitt til gangvirðishækkunar þó hún komi ekki fram fyrr en eftir lok reikningsskiladags.

Hvað ef virðisrýrnun hefur verið færð í milliuppgjöri en er ekki lengur til staðar í árslok?

- Bakfærsla virðisrýrnunar hlutabréfa er færð yfir eigið fé en ekki í RR.
- Með öðrum orðum þá getur skipt verulegu máli hvort félag birtir árshlutareikninga eður ei.

Viðmið vegna frekari virðisrýrnunar síðar

- Við mat á því hvort frekari virðisrýrnun hafi átt sér stað (þ.e. í þeim tilvikum sem þegar hefur verið færð virðisrýrnun á fyrri reikningsskilatímabilum) er það mat KPMG að taka skuli mið af upphaflegu kaupverði en ekki bókfærðu verði eftir síðustu niðurfærslu vegna virðisrýrnunar.

Virðisrýrnun AFS bréfa - dæmi

Virðisrýrnun AFS bréfa

Hlutabréf

Hlutabréf keypt 1.10. 2007	<u>1.000</u>		
Gangvirði 31.12.2007	<u>1.200</u>		
<i>Færslur í árslok 2007</i>		Debit	Kredit
Hlutabréfaeign		200	
Endurmatsreikningur (eigið fé)			200
Gangvirði 30.06.2008	<u>700</u>		
Tímabil lækkunar	6 mán.		
Lækkun %	30,00%		
Mat stjórnenda - virðisrýrnun!			
<u>Færslur 30.6.2008</u>		Debit	Kredit
Endurmatsreikningur		200	
Gangvirðislækkun hlbr. (RR)		300	
Hlutabréfaeign			500

Skuldabréf

Skuldabréf keypt 1.10. 2007	<u>1.000</u>		
Gangvirði 31.12.2007	<u>1.200</u>		
<i>Færslur í árslok 2007</i>		Debit	Kredit
Skuldabréfaeign		200	
Endurmatsreikningur (eigið fé)			200
Gangvirði 30.06.2008	<u>700</u>		
Tímabil lækkunar	6 mán.		
Lækkun %	30,00%		
Mat stjórnenda - virðisrýrnun!			
<u>Færslur 30.6.2008</u>		Debit	Kredit
Endurmatsreikningur		200	
Gangvirðislækkun skbr. (RR)		300	
Skuldbréfaeign			500

Virðisrýrnun AFS bréfa - dæmi

Virðisrýrnun gengur til baka

Hlutabréf

Gangvirði 31.12.2008	1.200		
<i>Færslur í árslok 2008</i>	Debit	Kredit	
Hlutabréfaeign	500		
Endurmatsreikningur		500	
Staða í bókhaldi 31.12.2008			
Hlutabréfaeign	1.200		
Endurmatsreikningur		500	
<i>Ath. litið er fram hjá skattamálum í þessu dæmi</i>			

Skuldabréf

Gangvirði 31.12.2008	1.200		
<i>Færslur í árslok 2008</i>	Debit	Kredit	
Skuldabréfaeign	500		
Gangvirðisbreyting skbr. (RR)		300	
Endurmatsreikningur		200	
Staða í bókhaldi 31.12.2008			
Skuldabréfaeign	1.200		
Endurmatsreikningur		200	
<i>Ath. litið er fram hjá skattamálum í þessu dæmi</i>			

Bannað að færa bakfærslu virðisrýrnunar AFS **hlutabréfa** í gegnum RR. (IFRIC 10.8).

....

Bakfærsla virðisrýrnunar AFS **skuldabréfa** er færð í gegnum rekstur enda liggi fyrri hlutlægar vísbendingar um að hækkun gangvirðis megi rekja til atburða sem áttu sér stað eftir að virðisrýrnun var færð. (IAS 39.69).

Hlutdeildarfélög og virðisrýrnun

- ◆ Ekki má gleyma því að athuga hvort virðisrýrnun hafi átt sér stað vegna hlutdeildarfélaga (þegar beitt er hlutdeildaraðferð).
- ◆ Ef vísbendingar eru um virðisrýrnun umfram færslu taps skv. hlutdeildaraðferð skal beita leiðbeiningum IAS 39 varðandi mat á virðisrýrnun.
- ◆ Ef virðisrýrnun hefur átt sér stað skal beita IAS 36.
- ◆ Samanburður á endurheimtanlegu verði (e. recoverable amount) og bókfærðu verði.

Gangvirði í núverandi árferði

◆ Nokkur álitamál

- “Fundamental value” eða Gangvirði
- Virkur markaður eða óvirkur markaður
- Forced transactions
- Markaðsupplýsingar
- Lausafjárkrísa

Reynir Stefán Gylfason

KPMG hf.

545-6000

www.kpmg.is

The information contained herein is of a general nature and is not intended to address the circumstances of any particular individual or entity. Although we endeavour to provide accurate and timely information, there can be no guarantee that such information is accurate as of the date it is received or that it will continue to be accurate in the future. No one should act on such information without appropriate professional advice after a thorough examination of the particular situation.

© 2008 KPMG IFRG Limited, a UK registered company, limited by guarantee, and a member firm of KPMG International, a Swiss cooperative. All rights reserved. KPMG and the KPMG logo are registered trademarks of KPMG International, a Swiss cooperative.

KPMG International Financial Reporting Group is part of KPMG IFRG Limited.

KPMG International is a Swiss cooperative. Member firms of the KPMG network of independent firms are affiliated with KPMG International. KPMG International provides no client services. No member firm has any authority to obligate or bind KPMG International or any other member firm vis-à-vis third parties, nor does KPMG International have any such authority to obligate or bind any member firm.
